

STRUKTURA I ZASTUPLJENOST DOMINANTNIH PSIHOLOŠKIH PROBLEMA U STUDENTSKOJ POPULACIJI

Petar BEZINOVIĆ, Alessandra POKRAJAC-BULIAN,
Sanja SMOJVER-AŽIĆ, Ivanka ŽIVČIĆ-BEĆIREVIĆ
Filozofski fakultet, Rijeka

UDK: 159.913-057.87

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 8. 6. 1998.

Cilj istraživanja¹ bio je utvrditi strukturu i zastupljenost dominantnih problema u našoj studentskoj populaciji. Na uzorku od 1176 studenata primijenjena je Ljestvica studentskih problema koja se sastoji od 60 skaliranih dominantnih problema koje su studenti isticali u predispozitivnim. Izdvojeno je osam interpretabilnih čimbenika: tjeskoba vezana uz studij, nezadovoljstvo studijem i nedostatak motivacije, problemi u socijalnim odnosima, napetost i opće nezadovoljstvo, nezadovoljstvo sobom i vlastitim izgledom, osjećaj neprimjerenosti, ljubavni i seksualni problemi te posebna skupina rizičnih čimbenika. Pokazuje se značajna zastupljenost tih skupina problema kod studenata. Utvrđene su i razlike u incidenciji javljanja tih problema među spolovima. Raspravlja se o tome koliko te skupine problema mogu predstavljati ozbiljnu zapreku kvaliteti života, efikasnom studiranju i akademskom uspjehu studenata.

¹ Istraživanje je provedeno u sklopu znanstvenoistraživačkog projekta *Kvaliteta psihološke prilagodbe studenata Sveučilišta u Rijeci* uz potporu Ministarstva znanosti i tehnologije Republike Hrvatske pod brojem 009008.

Teškoće s kojima se studenti suočavaju i koje ne uspijevaju povoljno riješiti tijekom svojeg akademskog života mogu značajno interferirati s ostvarivanjem osobnih akademskih ciljeva i kvalitetom studiranja. Psihološki problemi koji opterećuju i zabrinjavaju studente inhibiraju slobodnu i efikasnu uporabu intelektualnih potencijala i blokiraju optimalan osobni razvoj tijekom kasnije adolescencije. Neka istraživanja pokazuju da su kvaliteta učenja i naponi koje student ulaže u studij važni prediktori ne samo akademskog uspjeha (Healy, 1991.; Hess, Grafton, & Michael, 1983.; Houston, 1987.) već i intelektualnog i socijalnog razvoja studenata (Kaufman & Creamer, 1991.).

Istraživanja psihološke prilagodbe kod studenata (ponajprije u SAD-u) pokazuju da se u toj populaciji često javljaju emocionalni, motivacijski i socijalni problemi koji su usko povezani s problemima učenja, izborom studija i akademskim neuspjehom (Heppner i Neal, 1983.). Činjenica da nekognitivne, neintelektualne varijable imaju važnu ulogu u predviđanju akademskog uspjeha provjerena je i dokazana (Abrams i Jernigan, 1984.; Larose i Roy, 1991.; Scott i Robbins, 1985.; White i Sedlacek, 1986.). Samo testiranje znanja ili intelektualnih sposobnosti na prijavnim ispitima, dakle, ne garantira uspješno predviđanje uspjeha u kasnijem studiju. Brojni nekognitivni čimbenici mogu više od inteligencije određivati uspjeh u studiju. To mogu biti: motivacija za studij, poznavanje strategija i vještina učenja, navike učenja (Weinstein, Schulte i Palmer, 1987.), samopouzdanost i percepcija socijalne podrške (Tracey i Sedlacek, 1984.), a i zadovoljstvo studijem i uvjetima studiranja, očekivanja od studija, sposobnosti prilagodbe izmijenjenim životnim uvjetima, problemi odvajanja od roditelja, kvaliteta socijalne podrške, socijalni odnosi i osobna obilježja (optimizam, ustrajnost, samopoštovanje).

Među novijim istraživanjima Thombs (1995.) pokazuje da se uspješni studenti razlikuju od neuspješnih studenata po višoj razini samopoštovanja, jasnijoj usmjerenosti ka cilju, bolje razvijenim vještinama učenja, vlastitoj sigurnosti u izbor studija te po vještini učinkovitog organiziranja vremena. Zanimljivo je da razlike nisu toliko značajne po mjerenim intelektualnim sposobnostima. Psihološki čimbenici poput osobna ličnosti, motivacijske razine, osobne organiziranosti i vještine učenja važnije su, dakle, za uspjeh u studiju i od kognitivnih sposobnosti.

Larose i Roy (1995.) drže da pri selekciji studenata za upis na fakultet nužno valja uvažavati sustav vrijednosti i vjerovanja studenata, njihovo emocionalno funkcioniranje te značajke njihovih tipičnih oblika ponašanja. Ta obilježja bolje predviđaju uspjeh i kvalitetu učenja na fakultetu negoli prosječan uspjeh u srednjoj školi koji se na većini naših fakulteta postavlja kao vrlo važan prediktor uspjeha u studiju. Heiligenstein i suradnici (1996.) pokazuju nadalje da depresija i apatija značajno utječu na akademsku uspješnost koju ovi autori definiraju izostajanjem s nastave, ocjenama i interpersonalnim problemima. Afektivna je neprimjerenost usko vezana uz nezainteresiranost, što znači da su emocionalni čimbenici u osnovi snižene motivacije za studij.

Kao vanjski čimbenici na akademsko i opće psihološko funkcioniranje najnegativnije utječu financijski problemi te nedostatak socijalne podrške, tj. loši interpersonalni odnosi (Hodgson i Simoni, 1995.). Te rezultate uglavnom potvrđuje i

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 7 (1998),
BR. 4-5 (36-37),
STR. 525-541

BEZINOVIĆ, P. I SUR.:
STRUKTURA I
ZASTUPLJENOST...

istraživanje Brooksa i Duboisa (1995.) koji pokazuju da na akademsku prilagodbu i uspješnost najviše utječu emocionalna stabilnost, vještine rješavanja problema i inteligencija, no samo u interakciji sa socijalnom podrškom. Socijalna podrška očito služi kao zaštitni čimbenik koji pomaže razvoju kvalitetne prilagodbe, ublažavanju psihičkih problema i boljem akademskom uspjehu.

U Hrvatskoj dosad još nisu provedena ovakva istraživanja. Stanje psihološke prilagodbe u našoj studentskoj populaciji za nas je, dakle, još nepoznanica. Stoga smo ovim istraživanjem željeli aktualizirati tu problematiku i doći do odgovora koji su dominantni problemi s kojima se suočava naša studentska populacija.

Cilj ovog istraživanja je utvrditi i analizirati strukturu i relativnu zastupljenost dominantnih psiholoških problema u studentskoj populaciji na riječkom Sveučilištu.

Držimo da bolje razumijevanje ovih problema može pomoći i boljem razumijevanju mogućih razloga odustajanja od studija i akademskog neuspjeha u naših studenata. Ono nam također može pomoći u razradi odgovarajućih strategija i interventnih programa za njihovo uklanjanje i prevenciju te dati smjernice kako graditi bolje uvjete za kvalitetnije studiranje i brže akademsko napredovanje. Uklanjanje ovih zapreka u funkciji je oslobađanja ljudskih resursa u sveučilišnom okružju.

METODA

Sudionici

U ispitivanju je sudjelovalo 1176 studenata (785 djevojaka, 391 mladić) različitih godišta s Medicinskog, Pomorskog, Strojarskog, Ekonomskog, Građevinskog, Teološkog, Filozofskog i Pravnog fakulteta iz Rijeke te Pedagoškog fakulteta iz Pule. Prosječna dob sudionika iznosi 20.65 godina, uz standardnu devijaciju od 1.93 godine. Raspon dobi je od 18 do 36 godina.

Instrument

Primijenjena je Ljestvica studentskih problema koja je rabljena u preliminarnom istraživanju (Bezinović i sur., 1996.). U ovom je istraživanju ona prevedena na Likertov format procjenjivanja od pet stupnjeva. To je učinjeno stoga što smo, osim čestosti, željeli utvrditi i različite intenzitete javljanja pojedinih problema. Držimo da time povećavamo i pouzdanost i valjanost istraživanja.

Primijenjena ljestvica sastoji se od 60 najčešćih problema koje je producirala veća skupina studenata psihologije u predispitivanju. U popis su također uključeni i neki oblici ponašanja koje sadrže standardizirani instrumenti koje rabe sveučilišni savjetovanišni centri u SAD-u (Zalaquett i McManus, 1996.).

Postupak

Ispitivanje je provedeno u sklopu ostvarivanja projekta istraživanja dominantnih problema prilagodbe studenata Sveučilišta u Rijeci sredinom i koncem ljetnog semestra 1997./98. akademske godine. U prvoj su fazi istraživanja prikupljeni demografski i socio-ekonomski podaci te je primijenjena i navedena Ljestvica studentskih problema. Zadatak je sudionika bio na stupnjevanoj skali od 0 (uopće NE) do 4 (vrlo jako) procijeniti u kojoj ih mjeri pojedini problemi opterećuju i zabrinjavaju.

REZULTATI I RASPRAVA

Provedena je analiza 60 psiholoških problema prikupljenih u preliminarnom istraživanju na studentima (Bezinović i sur. 1996., vidi Prilog A). Broj ispitanika se u pojedinim analizama ponešto razlikuje zbog nejednakog broja valjanih rezultata na pojedinim česticama ljestvice.

Analiza rijetkih problema

Analiza intenziteta javljanja različitih problema ukazuje na to da su distribucije rezultata svih mjerenih varijabli statistički značajno asimetrične (testirano Kolmogorov-Smirnovljevim testom). Ta je pojava uobičajena kad je riječ o varijablama koje mjere relativno rijetke događaje. Asimetričnost distribucija uzrokovana je činjenicom da većina studenata ipak živi bez izrazitih teškoća i problema.

Posebno se zanimljivom čine ekstremno asimetrično distribuirane varijable, tj. one kod kojih relativno mali broj ispitanika izražava veći intenzitet specifičnih problema. Te su varijable bitne, jer mogu upućivati na neobične okolnosti, čudna obilježja ili patološka ponašanja koja mogu imati posebno kliničko značenje. Visoki rezultati na tim varijablama ukazuju na odstupajuća ili rizična ponašanja ili doživljavanja.

Aritmetičke sredine pojedinih čestica ukazuju na prosječan percipiran intenzitet doživljavanja određenog problema. Kao kriterij za probir "rizičnih" varijabli svojevoljno smo postavili relativno nisku aritmetičku sredinu od .5 na skali na kojoj su se procjene kretale od 0 do 4. U tablici 1 prikazane su varijable koje su zadovoljavale kriterij, tj. imale su aritmetičku sredinu manju od .5.

Analiza unutarnje konzistencije ovog skupa od 10 rizičnih varijabli izvršena je na 1046 ispitanika. Prosječna korelacija među varijablama iznosi .23, a koeficijent unutarnje konzistencije Cronbach alfa .77. Iako je riječ o relativno heterogenom sklopu problema, nepovoljnih životnih okolnosti, negativnih misli i samodestruktivnih ponašanja, ove varijable možemo tretirati kao jedinstveni skup čestica koje znakovito upućuju na potencijalno postojanje ozbiljnih egzistencijalnih

problema u studenata. Skup tih varijabli i njihovu linearnu kombinaciju stoga nazivamo Skalom rizičnih faktora. Može se, naime, pretpostaviti da studenti koji imaju visok rezultat na takvom kompozitu čestica doista pripadaju rizičnoj skupini koja traži posebnu pažnju i podršku.

⇒ **TABLICA 1**
Problemi s kojima se suočava relativno mali broj studenata (rijetka iskustva i ponašanja)

Varijabla (N=1046)	M raspon 0-4	sd	r _{ču}
Uzimanje droga	.24	.78	.39
Obiteljsko zlostavljanje	.25	.81	.43
Uporaba laksativa, povraćanje i/ili ekstremna dijeta	.26	.77	.39
Misli o samopovređivanju ili suicidu	.30	.79	.36
Alkoholizam u obitelji	.35	.95	.43
Pretjerano konzumiranje alkohola	.36	.81	.38
Susretanje s kriminalom	.42	.95	.54
Razmišljanje o napuštanju studija	.44	.91	.24
Seksualni napad ili silovanje	.45	1.09	.55
Neželjeni seksualni odnosi	.47	1.04	.49
Ukupno, Cronbach alfa = .77	3.45	5.10	

Faktorska analiza preostalih varijabli

Da bismo utvrdili strukturu preostalih problema s kojima se studenti suočavaju, provedena je faktorska analiza ostalih 50 čestica.

Provedena je analiza glavnih osi (Principal axis factoring). Inicijalne procjene komunaliteta čestica iz nerotirane faktorske matrice poslužile su nam kao kriterij za izbacivanje dodatnih čestica iz daljnje analize (Floyd i Widaman, 1995.). To su čestice koje su ovom analizom bile objašnjene s manje od 30 posto varijance (čestice 1, 5, 12, 25, 34 i 39, vidi Prilog A). Za konačnu analizu zadržane su 44 čestice.

Kaiser-Meyer-Olkinova mjera primjerenosti korelacijske matrice ovih varijabli za faktorsku analizu od .95 i Bartlettov test sfericiteta koji iznosi 22663.74, $p < .0001$ (Fulgosi, 1979., str. 275-277) ukazuju na to da su ovi podaci posve pogodni za faktorsku analizu.

Pri odabiru broja faktora za ekstrakciju rabili smo Scree test i analizu interpretabilnosti alternativnih faktorskih solucija (Floyd i Widaman, 1995.) što je sugeriralo ekstrakciju sedam faktora. Eigen vrijednosti i postotak varijance objašnjen nerotiranim faktorima prikazan je u tablici 2.

⇒ **TABLICA 2**
Prikaz Eigen vrijednosti i proporcije objašnjene varijance sedam dominantnih faktora prije rotacije

	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7
Eigen vrijednost	16.0	2.7	1.7	1.5	1.5	1.3	1.2
% varijance	35.0	6.0	3.9	3.5	3.4	2.9	2.6
kum. % varijance	35	41	45	49	52	55	58

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 7 (1998),
BR. 4-5 (36-37),
STR. 525-541

BEZINOVIĆ, P I SUR.:
STRUKTURA I
ZASTUPLJENOST...

● **TABLICA 3**
Faktorska struktura
dominantnih
psiholoških problema
u studentskoj populaciji,
Oblimin rotacija

Zbog pretpostavke da je riječ o koreliranim faktorima, izvršena je kosokutna Oblimin rotacija izlučenih faktora. Rezultati te analize prikazani su u tablici 3.

Rezultati faktorske analize, dakle, ukazuju na postojanje daljnjih sedam skupina problema psihološke prirode s kojima se suočavaju naši studenti. Nazivi tih faktora, koji bi trebali sažeti njihovo značenje, nalaze se u samoj faktorskoj matrici. Ovom faktorskom analizom objašnjeno je 49.7 posto zajedničke varijance, što se čini zadovoljavajućim za ovaj tip faktorske analize.

Složaj čestica po faktorima	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7
F1 – Osjećaj neprimjerenosti							
Depresivnost i osjećaj bespomoćnosti	.58					.34	
Omalovažavanje samog sebe	.54						.29
Osjećaj manje vrijednosti	.53						.33
Opća anksioznost	.53					.36	
Nedostatak svijesti o vlastitim sposobnostima i mogućnostima	.49	.31					
Traženje vlastitog identiteta	.42						.20
Neprihvatanje od strane društva	.36		.28				.21
Pretjerana samokritičnost	.29						.28
F2 – Tjeskoba vezana uz studij							
Strah od neuspjeha na studiju		.76					
Osjećaj snažne tjeskobe u svezi s polaganjem ispita		.72					
Teškoće s polaganjem ispita		.69					
Teškoće s učenjem	.22	.52					
Osjećaj neefikasnog studiranja		.46		.35			
Neracionalna uporaba vremena za učenje i zabavu		.44					
Pritisci i očekivanja obitelji		.25				.21	
F3 – Problemi u socijalnim odnosima							
Problemi u odnosima s prijateljima			.49				
Nesuglasice i konflikti s roditeljima			.46				
Problemi suočavanja s gubitkom bliske osobe			.45				
Tuga i bol nakon prekida veze			.41		.26		
Nemogućnost ostvarivanja kontakta s roditeljima i bliskim osobama	.31		.35				
Osjećaj nepovjerenja u druge ljude			.27			.25	
Teškoće u donošenju važnih odluka			.27				.21
F4 – Nezadovoljstvo studijem i nedostatak motivacije							
Nezadovoljstvo studijem				.77			
Nesigurnost u svezi s odabranim studijem				.76			
Nedostatak motivacije				.60			
Nesigurnost u svezi s budućom karijerom				.52			
Loša komunikacija s profesorima				.38			
Obeshrabenost budućnošću				.36		.24	.27
Teškoće s prilagođavanjem režimu studiranja		.32		.35			
Osjećaj nerazumijevanja okoline			.20	.33			

(nastavak)

Složaj čestica po faktorima	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7
F5 – Problemi vezani uz ljubavni i seksualni život							
Problemi u intimnoj vezi					.66		
Problemi vezani uz ljubavni život			.25		.66		
Problemi vezani uz seksualni život					.64		
Problemi stupanja u seksualne odnose					.55		
F6 – Napetost i agresivnost							
Napetost ili nervoza						.74	
Trajniji osjećaj nezadovoljstva						.57	
Nemogućnost kontrole i lako ulaženje u sukobe						.41	
Povremena agresivna ili destruktivna ponašanja	.24					.32	
Problemi sa spavanjem						.28	
Osjećaj osamljenosti i nedostatak emocionalne podrške			.22			.23	
F7 – Nezadovoljstvo sobom i vlastitim izgledom							
Nezadovoljstvo vlastitim izgledom							.64
Nezadovoljstvo vlastitom tjelesnom težinom							.52
Nezadovoljstvo samim sobom	.24						.46
Zabrinutost u svezi s time što drugi misle o meni	.25						.41
% objašnjene varijance	34.0	5.0	2.8	2.5	2.3	1.8	1.4
Kumulativna varijanća	34.0	39.0	41.8	44.3	46.5	48.3	49.7

U tablici 4. prikazane su korelacije među izlučenim faktorima. Sve su korelacije statistički značajne, što ukazuje na uzajamnu povezanost skupina problema.

➔ **TABLICA 4**
Korelacije među izlučenim faktorima

	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7
F1	1.00						
F2	.32	1.00					
F3	.39	.30	1.00				
F4	.40	.49	.26	1.00			
F5	.38	.27	.37	.25	1.00		
F6	.41	.38	.40	.37	.35	1.00	
F7	.36	.28	.23	.27	.28	.33	1.00

Najviše su povezana dva "akademska" faktora ($r = .49$) koji opisuju tjeskobu vezanu uz studij s nezadovoljstvom studijem i nedostatkom motivacije. Daljnja faktorska analiza ove korelacijske matrice rezultira jednim čistim faktorom, što svjedoči o relativnoj homogenosti ovoga sklopa od sedam skupina studentskih problema.

Analiza unutarnje konzistencije i homogenosti pojedinih faktora

Da bi se provjerilo mogu li se faktori dobiveni prikazanom faktorskom analizom upotrebljavati kao subskale nadređenog konstrukta studentskih problema, provedena je analiza

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 7 (1998),
BR. 4-5 (36-37),
STR. 525-541

BEZINOVIĆ, P I SUR.:
STRUKTURA I
ZASTUPLJENOST...

unutarnje konzistencije pojedinih faktora. Provjerene su interkorelacije pojedinih čestica i njihove korelacije s ukupnim faktorskim rezultatom (uz uklonjenu varijancu čestice iz varijance ukupnog rezultata).

U tablici 5. prikazani su deskriptivni statistički podaci za pojedine skale i pripadajući koeficijenti unutarnje konzistencije, Cronbach alfa.

Faktor – skala	N	broj čestica	M skale	st. devijacija	prosj. korelacija	alfa
Osjećaj neprimjerenosti	1067	8	7.09	6.65	0.53	0.9
Tjeskoba u svezi sa studijem	1067	7	10.42	6.24	0.48	0.9
Problemi u međuljudskim odnosima	1072	7	7.81	5.28	0.33	0.8
Nezadovoljstvo studijem i nedostatak motivacije	1091	8	8.94	6.26	0.41	0.9
Problemi vezani uz ljubavni i seksualni život	1088	4	3.27	3.36	0.46	0.8
Napetost i opće nezadovoljstvo	1095	6	5.99	4.59	0.38	0.8
Nezadovoljstvo sobom i vlastitim izgledom	1098	4	4.26	3.5	0.51	0.8

☛ TABLICA 5
Deskriptivni podaci za
pojedine skale

Iz prikazanih deskriptivnih rezultata možemo vidjeti da smo dobili sedam kratkih, homogenih skala za mjerenje postojanja psiholoških problema u studenata. Prosječne korelacije među česticama nalaze se u rasponu (.15-.50) kakav preporučuju Briggs i Cheek (1986.), za utvrđivanje jednodimenzionalnosti i homogenosti skala.

Sve distribucije statistički se značajno razlikuju od normalne distribucije, što je utvrđeno Kolmogorov-Smirnovljevom testom, a što se i može očekivati za distribucije odstupajućih emocija i ponašanja. Asimetrične distribucije su česta pojava u kliničkoj psihologiji u kojoj se mjere patološka ili neobična ponašanja. Ekstremni su podaci izravni i važni indikatori koji mogu ukazivati na pojedince koji imaju ozbiljnih problema.

Zastupljenost problema u studentskoj populaciji i razlike među spolovima

² Granični rezultati su određeni na sljedeći način: broj čestica u skali pomnoženo s 1 - gornji granični rezultat za prvu kategoriju, broj čestica u skali pomnoženo s 3 - donji granični rezultat za treću kategoriju, a u drugu kategoriju ulaze svi rezultati između tih graničnih vrijednosti.

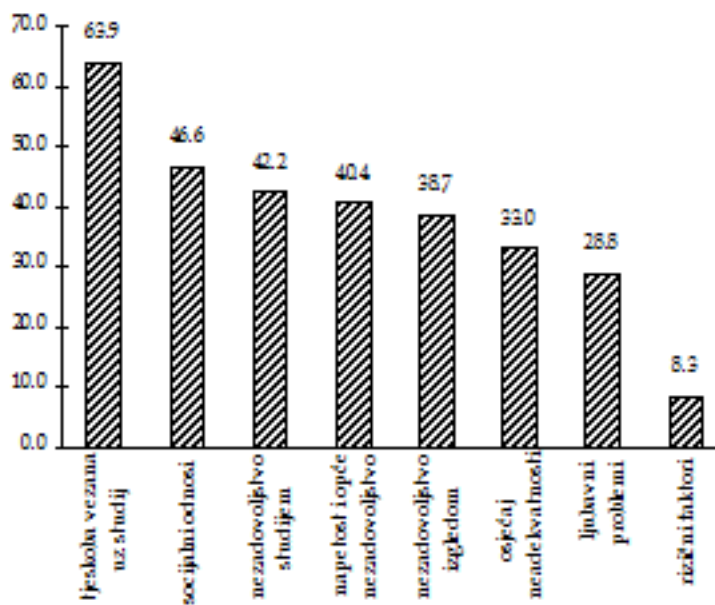
Da bismo utvrdili kolika je proporcija studenata s izraženim problemima u pojedinim područjima, sudionike smo podijelili u tri kategorije: (1) na studente koji uopće nisu ili su samo malo opterećeni i zabrinuti zbog dotičnih problema (to su oni studenti koji su na pitanja odgovarali uglavnom zaokruživanjem brojeva 0 i 1 na Likertovoj ljestvici), (2) na studente koji su umjereno opterećeni i zabrinuti (studenti koji su uglavnom zaokruživali broj 2 na Likertovoj ljestvici), i (3) na studente koji su jako ili vrlo jako opterećeni i zabrinuti (studenti koji su uglavnom zaokruživali 3 ili 4 na Likertovoj ljestvici).²

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 7 (1998),
BR. 4-5 (36-37),
STR. 525-541

BEZINOVIĆ, P. I SUR.:
STRUKTURA I
ZASTUPLJENOST...

Iako doista rizičnom skupinom možemo držati one studente koji iskazuju jaku ili vrlo jaku opterećenost i zabrinutost zbog pojedinih problema, držimo da i skupinu studenata koji iskazuju umjerenu opterećenost i zabrinutost također možemo držati problematičnom skupinom. Mislimo da se i takav stupanj opterećenosti problemima može javiti kao ozbiljna zapreka efikasnom akademskom funkcioniranju.

Postoci studenata koji su iskazivali umjerenu ili jaku opterećenost i zabrinutost pojedinim problemima na cijelom uzorku sudionika (bez obzira na spol) prikazane su na slici 1.

➔ SLIKA 1
Prikaz postotka studenata koji su iskazivali umjerenu, jaku ili vrlo jaku opterećenost skupinama problema

⊕ TABLICA 6
Prikaz distribucije frekvencija rezultata na svim skalama po kategorijama opterećenosti problemom

	osjećaj neadekvatnosti		tjeskoba vezana uz studij		loši interpersonalni odnosi		nezadovoljstvo studijem i niska motivacija	
	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m
Spol								
Broj studenata	727	338	729	336	734	336	745	344
Opterećenost problemom:								
- nimala ili mala (%)	64.2	72.8	35.4	37.8	50.0	61.0	57.3	58.7
- umjerena (%)	32.7	26.6	56.2	56.8	48.0	37.8	40.5	39.5
- jaka ili vrlo jaka (%)	3.0	0.6	8.4	5.4	2.0	1.2	2.1	1.7
Hi-kvadrat /2/	11.38; p<.001		3.19; p=.20		11.49; p<.001		.33; p=.85	
	ljubavni i seksualni problemi		napetost i opće nezadovoljstvo		nezadovoljstvo vlastitim izgledom		rizični faktori	
Spol	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m
Broj studenata	744	342	750	343	751	345	718	327
Opterećenosti problemom:								
- nimala ili mala (%)	72.2	69.3	59.7	59.2	56.6	71.9	92.3	90.2
- umjerena (%)	25.1	28.1	38.4	39.1	37.4	27.8	7.4	9.8
- jaka ili vrlo jaka (%)	2.7	2.6	1.9	1.7	6.0	0.3	0.3	0.0
Hi-kvadrat /2/	1.05; p=.59		.06; p=.97		33.64; p<.001		2.62; p=.27	

U tablici 6. prikazani su postoci studenata u pojedinim kategorijama problema, i to posebno za djevojke i posebno za mladiće. Također su prikazani i statistički pokazatelji o značajnosti razlika u proporciji djevojaka i mladića u pojedinim intenzivnim kategorijama.

Iz tablice 6. može se uočiti da većina studenata uglavnom nije ili je samo malo opterećena ovdje analiziranim problemima psihološke prirode (postoci u kategoriji nimalo ili malo). Samo u skupini problema koje smo nazvali Tjeskoba vezana uz studij više je od 50 posto studenata u jačim intenzivnim kategorijama. Za studente koji su nimalo ili samo malo opterećeni prikazanim problemima možemo pretpostaviti da bolje rabe vlastite resurse za učenje i ostvarivanje akademskog uspjeha od studenata koji su umjereno ili čak jako opterećeni tim problemima.

Za studente koji iskazuju umjerenu ili jaču opterećenost i zabrinutost različitim problemima možemo pretpostaviti da će imati većih teškoća u uporabi vlastitih akademskih resursa. Postotke u ove dvije kategorije studenata zato u nastavku zbrajamo i te skupine zajedno tretiramo kao potencijalno rizične skupine studenata.

Najviše je studenata (64.6 posto djevojaka i 62.2 posto mladića) ozbiljnije opterećeno tjeskobnim stanjima vezanim uz studij. Razlike u proporciji djevojaka i mladića u kategorijama opterećenosti nisu statistički značajne. To znači da se kod oba spola strah od neuspjeha u studiju, tjeskoba vezana uz polaganje ispita, poteškoće s učenjem i polaganjem ispita, neracionalna uporaba vremena za učenje i osjećaj neefikasnog studiranja te pritisci i očekivanja obitelji javljaju kao problemi koji ih poprilično opterećuju i zabrinjavaju. Takva tjeskobna stanja, uz osjećaj osobne neefikasnosti u studiju, mogu ozbiljno interferirati s kvalitetnim studiranjem, biti zapreka ostvarivanju primjerenog akademskog uspjeha i eventualno biti faktor koji značajno utječe na odluku o odustajanju od studija.

Po učestalosti slijede problemi vezani uz međuljudske odnose. Čak 50 posto djevojaka i 38 posto mladića iskazuju zabrinutost zbog loših odnosa sa svojom socijalnom okolinom. Razlika u proporcijama djevojaka i mladića je značajna. Kvalitetni su odnosi s drugim ljudima temelj životnog zadovoljstva i u studentskom razdoblju osobito bitni. Problemi u odnosima s prijateljima i roditeljima, nerazumijevanje, nesuglasice i konflikti, nepovjerenje u druge ljude, nesposobnost izgradnje kvalitetnih prisnih odnosa i sl., zasigurno se javljaju kao bitna zapreka optimalnom funkcioniranju osobe i životnom zadovoljstvu.

Nezadovoljstvo studijem i nedostatak motivacije u umjerenom ili većem mjeri doživljava 42.6 posto djevojaka i 41.2

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 7 (1998),
BR. 4-5 (36-37),
STR. 525-541

BEZINOVIĆ, P. I SUR.:
STRUKTURA I
ZASTUPLJENOST...

posto mladića. Razlika među spolovima nije statistički značajna. Studenti koji pripadaju ovoj kriznoj kategoriji nisu posve sigurni u svoj izbor studija, nezadovoljni su studijem, nisu primjereno motivirani za studij, a sve se to vezuje i uz nesigurnost u svezi s budućom karijerom i obeshrabrenost budućnošću. Takav kognitivni sklop neposredno blokira ulaganje napora i može biti osnovnim razlogom teškoćama s prilagođavanjem režimu studiranja i neuspjeha u studiju. Studiranje na silu vezuje se i uz lošu komunikaciju s profesorima i osjećaj nerazumijevanja okoline.

Psihička napetost vezana uz osjećaj nemogućnosti kontrole, lako ulaženje u sukobe, povremena agresivna i destruktivna ponašanja te trajniji osjećaj nezadovoljstva, uz koje se vezuju i problemi sa spavanjem, i što je vrlo važno, osjećaj osamljenosti i nedostatak emocionalne podrške - su stanja koja značajnije opterećuju 40.3 posto djevojaka i 40.8 posto mladića. Ta razlika nije statistički značajna. Napetost, trajniji osjećaj nezadovoljstva i agresivnost su usko vezane uz osjećaj neprimjerenosti i probleme u odnosima s drugim ljudima (vidi tablicu 4.). Tako velika proporcija napetih i nezadovoljnih mladih ljudi na neki način upozorava da nešto nije u redu s njihovim životnim uvjetima.

Zadovoljstvo vlastitim izgledom bitan je izraz općeg zadovoljstva sobom i općeg samopoštovanja. Dobro izgledati, biti privlačan, vitak i lijep - aspiracije su koje često mogu vrlo opterećivati i određivati životni stil i ponašanje adolescenata. Nezadovoljstvo vlastitim izgledom i vlastitom tjelesnom težinom je problem koji umjereno ili jače opterećuje 43.4 posto djevojaka i 28.1 posto mladića. Te se proporcije statistički značajno razlikuju. Djevojke iskazuju veću okupiranost vlastitim izgledom, tjelesnom težinom i time što drugi misle o njima. Takav je stav u osnovi povećanog rizika za javljanja pojave poremećaja hranjenja.

Slijedi osjećaj neprimjerenosti koja je srž negativnog samopoimanja. Omalovažavanje sebe, osjećaj manje vrijednosti, nedostatak svijesti o vlastitim sposobnostima i mogućnostima, traženje vlastitog identiteta, pretjerana samokritičnost i osjećaj neprihvaćenosti od društva ovdje se vezuju uz depresivnost, osjećaj bespomoćnosti i opću anksioznost. Ako znamo da je pozitivna slika o sebi temelj životnih uspjeha, takvo se psihičko stanje zasigurno javlja kao zapreka životnom zadovoljstvu i efikasnom studiranju. Izražen osjećaj neprimjerenosti iskazuje 35.7 posto studentica i 27.2 posto studenata. Ta je razlika statistički značajna, tako da možemo zaključiti da su djevojke sklonije osjećaju neprimjerenosti, anksioznosti te osjećaju bespomoćnosti i depresivnim stanjima. Nalazi su u skladu s dosljedno ponavljanim rezultatima brojnih istraživanja o većoj učestalosti depresivnih simptoma kod žena.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 7 (1998),
BR. 4-5 (36-37),
STR. 525-541

BEZINOVIĆ, P I SUR.:
STRUKTURA I
ZASTUPLJENOST...

Ljubavni i seksualni problemi karakteristični su za ovo razdoblje života u kojem se počinju graditi trajniji intimni odnosi i uglavnom stjecati prva seksualna iskustva (27.8 posto djevojaka i 30.7 posto mladića iskazuje postojanje tih problema). Ta razlika, međutim, nije statistički značajna. Nesnalaženje u rješavanju ljubavnih i seksualnih problema može voditi ka dubljim emocionalnim krizama koje mogu interferirati s procesom učenja i zadovoljavanja akademskih obveza.

Faktor koji je najslabije zastupljen u našoj studentskoj populaciji je skupina problema koju smo analizirali izvan faktorske analize, a odnosi se na stvarne rizične oblike ponašanja i traumatske životne okolnosti. Neke od tih problema koji su navedeni u tablici 1. iskazuje 7.7 posto djevojaka i 9.8 posto mladića. Držimo da ovdje iskazani problemi traže stručnu pomoć i izravno interferiraju s mogućnošću efikasnog funkcioniranja, pa i studiranja. Misli o samopovređivanju ili suicidu, ponašanja poput uzimanja droga, pretjeranog konzumiranja alkohola, upotrebe laksativa, povraćanja ili ekstremne dijete te susretanje s kriminalom, neželjeni seksualni odnosi, traumatska iskustva poput seksualnog napada ili silovanja, alkoholizma u obitelji, izloženost obiteljskom zlostavljanju - zasigurno zahtijevaju stručnu pomoć psihologa.

ZAKLJUČNA RASPRAVA

Akadska uspješnost je složena pojava koja je u funkciji brojnih faktora, od kojih se mnogi nalaze izvan pojedinca i njegovih mogućnosti utjecanja. Uzroci neuspjeha mogu biti objektivni razlozi poput finacijskih teškoća, nemogućnosti dobivanja stipendije, slabih uvjeta za učenje, loše organizacije studija, slabih mogućnosti kasnijeg zapošljavanja u struci i slično. U ovom smo se istraživanju, međutim, bavili psihološkim faktorima koji bi mogli, u interakciji s vanjskim okolnostima, biti u osnovi akademskog neuspjeha naših studenata.

Prikupljeni su podaci o zastupljenosti pojedinih problema s kojima se suočavaju studenti na riječkom Sveučilištu. Utvrđena je interpretabilna struktura dominantnih problema i zastupljenost pojedinih skupina problema u djevojaka i mladića.

Nedostatak je ovog istraživanja što su podaci prikupljeni od studenata koji još uvijek studiraju, koji dakle još nisu odustali od studija. Za razumijevanje pravih razloga odustajanja od studija i potpunog akademskog neuspjeha trebalo bi ispitivanje provesti na skupini studenata koji su već odustali od studija.

No, prikupljeni rezultati i na ovom, aktivnom uzorku studenata su upozoravajući. Zastupljenost nekih problema u naših studenata je tolika da umjesto spekulacija u raspravi nužno moramo postaviti neka pitanja na koja se mora odgovoriti u budućim istraživanjima.

Kako to da 63.9 posto studenata osjeća tjeskobna stanja vezana uz studij, da osjeća strah od neuspjeha, da ima teškoće s učenjem i polaganjem ispita? Zašto 42.2 posto studenata izražava nezadovoljstvo studijem i nedostatak motivacije?

Jesu li aktualna tjeskobna stanja povezana s neugodnim ili čak traumatskim iskustvima iz prijašnjeg školovanja? Odvija li se aktualni proces učenja u toliko kompetitivnim i neugodnim okolnostima da u studenata izaziva odbojnost i strah? Kako su naši studenti naučili učiti tijekom prijašnjeg školovanja? Jesu li dovoljno razvili vještine i strategije učenja koje vode uspjehu? Kakva je kvaliteta komunikacije s profesorima? Je li organizacija studija dostatno poticajna? Koliko su rabljene metode podučavanja poticajne? Zbog čega naši studenti upisuju studijske grupe koje ne žele studirati? Kako to da imaju poteškoće s prilagođavanjem režimu studiranja? Tko bi im u tome i kako trebao pomagati? Zbog čega naši studenti osjećaju nesigurnost u svezi s budućom karijerom i obeshrabrenost budućnošću?

Sva se navedena pitanja odnose samo na dvije skupine neposrednih akademskih problema: tjeskobna stanja vezana uz studij i nezadovoljstvo studijem. U našoj se studentskoj populaciji, međutim, javljaju i drugi problemi vezani uz socijalno funkcioniranje (46.6 posto studenata), osjećaj napetosti i uz takva stanja povezanu agresivnost (40.4 posto), nezadovoljstvo sobom i vlastitim izgledom (38.7 posto), debilitirajući osjećaj neprimjerenosti, depresivnosti i bespomoćnosti (33.0 posto), ljubavni i seksualni problemi (28.8 posto) te posebni krajnje rizični problemi poput uzimanja droga, pretjeranog alkoholiziranja, suicidalnih misli, susretanja s kriminalom. Manji je broj naših studenata izložen i alkoholizmu u obitelji, obiteljskom zlostavljanju, seksualnim napadima i neželjenim seksualnim odnosima. Svi ti, neakademski, problemi posve se sigurno javljaju kao zapreka kvalitetnijem životu i efikasnijem studiranju.

Iako su to rezultati prikupljeni samo na riječkom Sveučilištu, opravdano se može pretpostaviti da su slični problemi zastupljeni i u studenata drugih hrvatskih sveučilišta. Na temelju dobivenih rezultata držimo da je nužno na našim sveučilištima institucionalizirati stručne psihološke službe koje bi se sustavno bavile promicanjem ljudskih resursa u sveučilišnoj zajednici i istraživanjem i uklanjanjem zapreka efikasnom i kvalitetnom studiranju. Pokretanje ovakvog sustava pomoći je vitalan društveni interes, jer bi se sustavnim istraživanjima i radom na uklanjanju uzroka psiholoških i prilagodbenih problema u studentskoj populaciji mogao značajno smanjiti broj studenata koji odustaju od studija i poboljšati opći akademski uspjeh. Ulaganje u sustav psihološke podrške studentima bi, uz humani izraz skrbi za ovaj bitan segment opće populacije, bio i ekonomski posve sigurno vrlo isplativ projekt.

LITERATURA

- Abrams, H. G., Jernigan, L. P. (1984.). Academic support services of high-risk college students. *American Educational Research Journal*, 21, 261-274.
- Bezinović, P., Martinac, T., Pokrajac-Bulian, A., Smojver-Ažić, S., Tkalčić, M., Živčić-Bećirević, I. (1996.). Preliminarna analiza psiholoških poteškoća kod studenata Pedagoškoga fakulteta u Rijeci. *Godišnjak Odsjeka za psihologiju*, 4-5, 99-105.
- Briggs, S. R., Cheek, J. M. (1986.). The role of factor analysis in the development and evaluation of personality scales. *Journal of Personality*, 54, 106-148.
- Brooks, J. H., Dubois, D. L. (1995.). Individual and environmental predictors of adjustment during the first year of college. *Journal of College Student Development*, 36(4), 347-360.
- Floyd, F. J., Widaman, K. F. (1995.). Factor analysis in the development and refinement of clinical assessment instruments. *Psychological Assessment*, 7, 286-299.
- Fulgosi, A. (1975.). *Faktorska analiza*. Zagreb: Školska knjiga.
- Healy, C. C. (1991.). Exploring a path linking anxiety, career maturity, weighed average, and life satisfaction in a community college population. *Journal of College Student Development*, 32, 207-211.
- Heiligenstein, E., Guenther, G., Hsu, K., Herma, K. (1996.). Depression and academic impairment in college students. *Journal of American College Health*, 45, 59-64.
- Heppner, P. P., Neal, G. W. (1983.). Holding up the mirror: Research on the roles and functions of counselling centers in higher education. *The Counselling Psychologist*, 11, 81-89.
- Hess, J. H., Grafton, C. L., Michael, W. B. (1983.). The predictive validity of cognitive and affective measures in a small religiously oriented liberal arts college. *Educational and Psychological Measurement*, 43, 865-872.
- Hodgson, C. S., Simoni, J. M. (1995.). Graduate student academic and psychological functioning. *Journal of College Student Development*, 36(3), 244-253.
- Houston, L. N. (1987.). The predictive validity of a study habits inventory for first semester undergraduates. *Educational and Psychological Measurement*, 47, 1025-1030.
- Kaufman, M. A., Creamer, D. G. (1991.). Influences of student goals for college on freshman-year quality of effort and growth. *Journal of College Student Development*, 32, 197-206.
- Larose, S., Roy, R. (1991.). The role of prior academic performance and nonacademic attributes in the prediction of the success of high-risk college students. *Journal of College Student Development*, 32, 171-177.
- Larose, S., Roy, R. (1995.). Test of Reactions and Adaptation in College (TRAC): A New Measure of Learning Propensity for College Students. *Journal of Educational Psychology*, 87, 293-306.
- Scott, K. J., Robbins, S. B. (1985.). Goal instability: Implications for academic performance among students in learning skills courses. *Journal of College Student Personnel*, 26, 129-133.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 7 (1998),
BR. 4-5 (36-37),
STR. 525-541

BEZINOVIĆ, P. I SUR.:
STRUKTURA I
ZASTUPLJENOST...

Thombs, D. L. (1995.). Problem behavior and academic achievement among first-semester college freshmen. *Journal of College Student Development*, 36, 280-28.

Tracey, T. J., Sedlacek, W. E. (1984.). Noncognitive variables in predicting academic success by race. *Measurement and Evaluation in Guidance*, 16, 171-178.

White, T. J., Sedlacek, W. E. (1986.). Noncognitive predictors: Grade and retention of specially-admitted students. *Journal of College Admissions*, 3, 21-23.

Weinstein, C. E., Schulte, A. C., Palmer, D. R. (1987.). *Learning and Study Strategies Inventory*. Clearwater, FL: H & H Publishing Company.

Zalaquett, C. P., Mcmanus, P. W. (1996.). A University counseling center problem checklist a factor analysis. *Journal of College Student Development*, 37(6), 692-697.

PRILOG

Popis svih 60 čestica rabljenih u primijenjenom instrumentu

1. Financijski problemi
2. Nezadovoljstvo vlastitim izgledom
3. Obeshrabrenost budućnošću
4. Pritisci i visoka očekivanja obitelji
5. Teškoće prilagodba mjestu studiranja i novoj okolini
6. Nemogućnost kontrole i lako ulaženje u sukobe
7. Napetost ili nervoza
8. Trajniji osjećaj nezadovoljstva
9. Pretjerano konzumiranje alkohola
10. Uzimanje droga
11. Problemi vezani uz seksualni život
12. Zdravstveni problemi
13. Neracionalno korištenje vremena za učenje i zabavu
14. Strah od neuspjeha na studiju
15. Osjećaj snažne tjeskobe u svezi s polaganjem ispita
16. Osjećaj neefikasnog studiranja
17. Nezadovoljstvo studijem
18. Nesigurnost u svezi s odabranim studijem
19. Razmišljanja o napuštanju studija
20. Teškoće s prilagođavanjem režimu studiranja
21. Nedostatak motivacije
22. Osjećaj nerazumijevanja okoline
23. Loša komunikacija s profesorima
24. Nesigurnost u svezi s budućom karijerom
25. Promjene u navikama hranjenja
26. Problemi sa spavanjem
27. Misli o samopovređivanju ili suicidu
28. Osjećaj nepovjerenja u druge ljude
29. Teškoće u donošenju važnih odluka
30. Osjećaj osamljenosti i nedostatak emocionalne podrške
31. Problemi u intimnoj vezi
32. Nezadovoljstvo samim sobom
33. Problemi suočavanja s gubitkom bliske osobe
34. Problemi sa sustanarom

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 7 (1998),
BR. 4-5 (36-37),
STR. 525-541

BEZINOVIĆ, P. I SUR.:
STRUKTURA I
ZASTUPLJENOST...

35. Nesuglasice i konflikti s roditeljima
36. Problemi u odnosima s prijateljima
37. Neželjeni seksualni odnosi
38. Uporaba laksativa, povraćanje i/ili ekstremna dijeta
39. Problemi s privremenim smještajem (dom, podstanar)
40. Povremena agresivna ili destruktivna ponašanja
41. Teškoće s učenjem
42. Seksualni napad ili silovanje
43. Teškoće s polaganjem ispita
44. Nedostatak svijesti o vlastitim sposobnostima i mogućnostima
45. Nemogućnost ostvarivanja kontakta s roditeljima i bliskim osobama
46. Osjećaj manje vrijednosti
47. Nezadovoljstvo vlastitom tjelesnom težinom
48. Zabrinutost u svezi s time što drugi ljudi misle o meni
49. Problemi vezani uz ljubavni život
50. Traženje vlastitog identiteta
51. Omalovažavanje samog sebe
52. Neprihvatanje od društva
53. Susretanje s kriminalom
54. Problemi stupanja u seksualne odnose
55. Tuga i bol nakon prekida veze
56. Pretjerana samokritičnost
57. Obiteljsko zlostavljanje
58. Alkoholizam u obitelji
59. Depresivnost i osjećaj bespomoćnosti
60. Opća anksioznost

The Structure and Presence of Dominant Psychological Problems in the Student Population

Petar BEZINOVIĆ, Alessandra POKRAJAC-BULIAN,
Sanja SMOJVER-AŽIĆ, Ivanka ŽIVČIĆ-BEČIREVIĆ
Faculty of Philosophy, Rijeka

The aim of this research was to determine the structure and presence of dominant problems in the student population. On a sample of 1176 students the scale of students' problems was applied, comprising 60 scaled dominant problems emphasized by students in preliminary examinations. Eight interpretable factors were extracted: anxiety connected with studies, discontent with studies and a lack of motivation, problems in social relations, tension and general discontent, dissatisfaction with oneself and one's appearance, feelings of inadequacy, love-life and sexual problems, as well as a special group of risk factors. A significant presence of these groups of problems in the student population was found. Differences in the incidence of these problems by gender are reported. The discussion considers to what extent these groups of problems could seriously impair the quality of living, studying and academic success of students.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 7 (1998),
BR. 4-5 (36-37),
STR. 525-541

BEZINOVIĆ, P. I SUR.:
STRUKTURA I
ZASTUPLJENOST...

Struktur und Präsenz dominanter psychologischer Probleme bei Studenten

Petar BEZINOVIĆ, Alessandra POKRAJAC-BULIAN,
Sanja SMOJVER-AŽIĆ, Ivanka ŽIVČIĆ-BEČIREVIĆ
Philosophische Fakultät, Rijeka

Ziel dieser Studie war, Struktur und Präsenz dominanter psychologischer Probleme unter den kroatischen Studenten zu ermitteln. In einer Testgruppe von 1176 Studenten wurde eine Umfrage durchgeführt, in der anhand eines entsprechenden Fragebogens 60 der häufigsten dominanten Schwierigkeiten ermittelt wurden, die in Voruntersuchungen von den Studenten selbst angeführt worden waren. Es konnten schließlich 8 Interpretationsfaktoren isoliert werden: Studienangst, Unzufriedenheit mit dem Studium und mangelnde Motivation, Probleme im Umgang mit anderen, Anspannung und allgemeine Unzufriedenheit, Unzufriedenheit mit sich selbst und dem eigenen Aussehen, Gefühl der Unzulänglichkeit, Liebeskummer und sexuelle Probleme sowie eine gesonderte Gruppe von Risikofaktoren. Die Umfrage ergab, daß die genannten Schwierigkeiten gehäuft unter den Studenten anzutreffen sind. Es konnte ebenfalls festgestellt werden, daß es geschlechtsgebundene Unterschiede in der Häufigkeit dieser Probleme gibt. Die Arbeit erörtert das Ausmaß, in dem die Lebensqualität der Studenten sowie Qualität und Erfolg ihres Studiums durch die angeführten Probleme ernsthaft beeinträchtigt werden können.